

Projectinformatie

Opdrachtgever en eigenaar: OMVH - Lutherse Diaconie Amsterdam

Architect en directievoering: Rappange & Partners Architecten

Hoofdaannemer: H&R, Amsterdam

Constructeur: Strackee Bouwadviesbureau

Installatieadvies: DWA

Gedelegeerd opdrachtgever: Van Duijn I.M. & Consultancy

Dynamisch topproject in hartje Amsterdam

De Wittenberg, een voormalig verpleeg- en revalidatie huis op de hoek van de Nieuwe Keizersgracht en Nieuwe Kerkstraat, wordt herbestemd. In het grote 18de eeuwse pand worden 114 short-stay appartementen gerealiseerd; hoogwaardige woningen voor onder andere expats en gastprofessoren van de Universiteit. Tevens wordt in de authentieke regentenkamers het Luther Museum Amsterdam gevestigd.

Tekst en foto's: **Koelbloedig**
Agnes van Alphen

'Projecten van deze grote omvang komen niet vaak op je pad', vertelt Wim de Laaf, bedrijfsleider van de Business Unit Restauratie bij H&R uit Amsterdam. 'Daarbij is dit een allround werk waar restauratie, renovatie én nieuwbouw aan bod komen, dat is ook niet alledaags'. De medewerkers van het erkende restauratie bouwbedrijf werken hard om binnen de korte bouwtijd van 1½ jaar het gewenste resultaat neer te zetten. Een dynamisch project, noemt De Laaf dit onderzoek.

Monumentale uitstraling

'Voor aanvang van het project zijn de monumentale waarden uiteraard goed geïnventariseerd. De regentenkamers, het Rijksmonumentale orgel en de kerkzaal zijn door ons 'ingepakt', hier wordt later het Luther Museum gevestigd. Daarna is het overige interieur vrij rigoureuus tot op het casco verwijderd. Maar de uitstraling van het rijksmonument diende behouden te worden. Dit komt met name neer op het in stand houden van het gevelaanzicht en originele details; daar

gaat dus onze aandacht naar uit. De lange bakstenen gevel en het voegwerk verkeerden technisch in goede staat en zijn slechts summier hersteld. Karakteristieke binnen- en buiten-details, zoals oude houtconstructies, gevelversieringen, lantaarns en een put blijven prominent zichtbaar', aldus De Laaf.

Deuren doorzagen

De prachtige oorspronkelijke eikendeuren zijn uitgenomen en opgeslagen. De deuren dienen 60 minuten brandwerend te worden gemaakt en komen dan terug in het pand. De Laaf legt uit: 'Je kunt brandwerende beplating op de deuren schroeven en daarna de detaillering zoveel mogelijk aanpassen, maar het is eigenlijk veel mooier om de deuren in de lengte door te zagen en de beplating ertussen te plaatsen. De kozijnen en het hang- en sluitwerk moeten dan worden aangepast. Het authentieke beeld van de deuren blijft zo onaangestast. Hopelijk is er budget om voor deze oplossing te kiezen, daar wordt momenteel over nagedacht'.

De hoofdentree van
De Wittenberg

De stijlvolle binnen-
plaatsen van het
complex

Asbesthoudende kit

Voor dit project moet De Laaf 'groot' denken. 'Het gaat hier om een vloeroppervlak van 10.000 m², waar we in hartje Amsterdam mee bezig zijn. Bij aanvang van het project werd snel duidelijk waar dit grote denken toe kan leiden. Alle schuivende delen van de ramen bleken bij de kozijnen te zijn dicht gekit met asbesthoudende kit. Dit werd pas ontdekt bij destructief onderzoek na aanvang van het project. Een forste tegenvaller, want er zitten 600 ramen in het

complex. Door de sanering moest de bouwtijd met 5 maanden worden verlengd en de meerkosten zijn fors. Denk alleen al aan de saneringstijd, het terugplaatsen van de bewegende delen en het feit dat we met het bouwproces in andere seizoenen belanden dan gepland, want tijdens de sanering mocht niet worden doorgewerkt.

Veel restauratietimmerwerk

De restauratietimmerlieden van H&R kunnen hun hart ophalen met dit werk. Veel van de 600 ramen dienen weer schuivend te worden gemaakt en zo'n 20 ramen dienen gerestaureerd te worden door het slecht of beschadigd hout te vervangen. Het is zaak deze kozijnen netjes aan te helen en de profilering zorgvuldig te herhalen om het harmonieuze gevelbeeld te behouden. Bij alle kozijnen wordt achterzetbeglazing toegepast. Er wordt een modern hefsysteem geplaatst, dat overigens authentiek oogt, om de zwaardere ramen veilig te kunnen openen. Ook de oude balkenconstructie wordt goed bekeken. Voor de nieuwe invulling moeten her en der sparingsen worden gemaakt. De benodigde versterking wordt zoveel mogelijk eveneens in hout uitgevoerd, maar soms in staal. In de jaren '70 van de vorige eeuw zijn verbouwingen verricht, waarbij beton en cement in de balken zijn verwerkt. Een slechte aanpak, die nu tot gevolg heeft dat veel aangetaste balken en balkkoppen moeten worden hersteld. Dit gebeurt met wapeningsstaven en epoxy. Daarnaast brengen de timmermannen de nieuwe aftimmering aan in het gehele pand: vensterbanken, dagkanten, lat- en lijstwerk en dat in hele grote hoeveelheden, op een hoog afwerkingsniveau.

Mock-up

De portierswoning bij het complex is al helemaal klaar. Hier zijn alle ideeën bij wijze van proef al uitgevoerd. Er is bijvoorbeeld de entresol toegepast, die in het hoofdgebouw op de eerste etage herhaald zal worden. Deze etage is erg hoog, waardoor er gemakkelijk een extra etage kan worden ingevoegd. Ook is hier met de achterzetbeglazing geëxperimenteerd. De portierswoning is voorzien van een kleine badkamer op iedere verdieping en zal een aangename woonruimte kunnen bieden aan een grote expatfamilie.

Uitzonderlijk

De Laaf sluit af met de constatering dat het anno 2016-2017 niet meer 'gewoon' is om grote rijksmonumenten te mogen restaureren. Hij geniet er dan ook dagelijks van om hier bij de Wittenberg aan de slag te zijn. Hij heeft al heel wat topprojecten mogen begeleiden; zo noemt hij het Stadhuis van Rotterdam, het Luxortheater in Arnhem en Fort Pampus bij Amsterdam. In mei 2017 zal De Wittenberg getransformeerd zijn. Ook dit prachtige project kan De Laaf dan toevoegen aan zijn 'eregalerij'.

Dit is het 40e artikel in een serie waarin de leden van de Vakgroep Restauratie, de branchevereniging van erkende restauratiebedrijven, vertellen over bijzondere facetten van hun werk.

Authentieke elementen, zoals houtconstructies, een klok en lantaarns zijn behouden.

De Wittenberg / Het Luthers Verpleegtehuis

Het Oude Mannen en Vrouwenhuis dateert uit 1772 en is ontworpen door bouwmeester Coenraad Hoeneker. Het pand, gelegen op de hoek van de Nieuwe Keizersgracht en Nieuwe Kerkstraat in Amsterdam, kon door de Lutherse diaconie worden gebouwd dankzij een royale erfenis van broer en zus Kromhuijzen. In 1856 en 1872 werd er een ziekenhuis aan toegevoegd. Lange tijd woonden er minderbedeelde arme mannen, vrouwen en wezen. In de periode 1964 -2014 was verpleeghuis De Wittenberg gevestigd in het complex. De naam Wittenberg heeft een Lutherse oorsprong, het was de stad waar Luther als hoogleraar werkzaam was.

Bron: Wikipedia

In de portierswoning is bij wijze van 'mock-up' geëxperimenteerd met o.a. achterzetbeglazing en efficiënt gebruik van de hoge ruimtes.

